

суддями та працівниками правоохоронних органів», з зазначенням — «крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України»;

2) злочинів, які скоїли службові особи Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора України — керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури», знов же, з умовою — «крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України» (Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-19>). Тобто, тут підслідність ДБР залежить від суб'єктного складу кримінального правопорушення, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесене до підслідності НАБУ.

Визначена в законодавстві складна модель статусу Державного бюро розслідувань може призвести до його неефективного функціонування та відсутності результатів у протидії злочинам, які віднесені до компетенції ДБР. Одночасно, така модель роботи наділяє ДБР занадто широкими повноваженнями. Продуктивній діяльності ДБР можуть перешкоджати невизначеність його статусу, а також положення Закону, які містять суперечності або допускають їх подвійне тлумачення.

***Науковий керівник:** доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук **Храпенко Олена Олегівна**.*

Біденко О. В.

студент 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

В 2017 р. в Україні було створено Державне бюро розслідування (далі — ДБР). В Законі України «Про Державне бюро розслідувань» визначено статус цього органу: «центральный орган виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність» та мету його діяльності:

«запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції» (Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 05.01.2017 № 794-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2016. — № 6. — Ст. 55.). Ідеологія ДБР полягає в тому, що воно повинне розслідувати кримінальні провадження, в яких фігурують правоохоронці, судді і службовці, посади яких відповідають категоріям «А» та «Б» згідно Закону України від 2015 року «Про державну службу». Очікується, що повноцінне функціонування ДБР розпочнеться у вересні 2018 р.

Будь-який орган влади, який реалізує державну політику у певній сфері та входить до складу апарату держави, сам по собі також являє складну систему, яка, як будь-як інша матеріальна система, у своєму існуванні, функціонуванні та розвитку спирається на певні принципи. Важливість принципів обумовлена тим, що це основні засади та вихідні ідеї, які характеризуються універсальністю, загальною значущістю та вищою імперативністю. Вони відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи права. Тобто для Державного бюро розслідувань принципи є об'єктивно зумовлені нормативні начала, які закріплені в юридичних актах у вигляді керівних правил та норм поведінки, відповідають меті діяльності, визначають вимоги до системи, структури, організації і діяльності.

Актуальність та необхідність дослідження принципів функціонування Державного бюро розслідувань обумовлена тим, що на сьогодні цей орган перебуває в стадії формування і тому в науковій літературі відсутні дослідження присвячені цьому аспекту.

Відзначимо, що ст. 3 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» визначено вісім принципів-засад, на яких організовується та діє ДБР: верховенства права, законності, справедливості, неупередженості, незалежності і персональної відповідальності, відкритості та прозорості діяльності; політичної нейтральності і позапартійності; єдиноначальності у поєднанні з колективним способом реалізації окремих повноважень. Водночас, вважаю, що цих принципів значно більше. Зокрема в окремих положеннях цієї статті визначаються й інші принципи. Наприклад, в п. 6 ч. 1 ст. 3 Закону, окрім відкритості та прозорості зазначено гласність; в п. 8 — принцип процесуальної самостійності слідчого Державного бюро розслідувань.

Не можна вважати цей перелік вичерпним. Таке твердження ґрунтується на позиції багатьох вчених. Так, наприклад, в науковій літературі в перелік принципів державного органу також включають врахування суспільної думки, науковість, професійна компетентність посадових осіб, рівний доступ до державної служби, стабільність кадрів, гуманізм і милосердя; поєднання переконання і при-

мусу тощо (Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник. — 2-ге видання / О. Ф. Скакун. — К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 520 с. — С. 163-165).

На сьогодні на теоретичному рівні існує необхідність визначення співвідношення принципів Державного бюро розслідувань та цінностей. Зокрема в Стратегічна програма діяльності Державного бюро розслідувань до таких цінностей віднесено доброчесність, професійність, рішучість та відповідальність, командна робота та рівність можливостей. Питання полягає у тому, чи є, наприклад, відповідальність принципом чи цінністю? Таке питання можна поставити і до інших позицій. В цьому контексті слід звернути увагу на позицію С. В. Прийми, який вважає, що зв'язок принципів з цінностями є безспірним але не є беззаперечним. На думку вченого «взаємовідносини цих категорій можна відобразити таким чином: будь-який принцип є цінністю, проте не всяка цінність є принципом» (Прийма С. В. Поняття принципу в аспекті співвідношення з суміжними категоріями / С. В. Прийма // Державне будівництво та місцеве самоврядування. — 2014. — Вип. 28. — С. 46-55. — С. 50). Вважаю, що категорія «цінностей» стосується більше діяльності персоналу ДБР, а категорія «принципи» — самого ДБР як державного органу, на якого покладено певні завдання.

Досить сумнівним видається необхідність дублювання в тексті ст. 3 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» принципів, які зафіксовані в Конституції України. Так, наприклад, в п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону зафіксовано принцип верховенства права, який закріплено в ст. 8 Основного закону (Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — ст. 141). Враховуючи той факт, що Конституція в Україні має найвищу юридичну силу, а усі інші закони приймаються на її основі та повинні їй відповідати, потреби у такому дублюванні немає. Таке твердження ґрунтується на тому, що принципи конституції закріплені безпосередньо в її нормах і підлягають застосуванню як норми прямої дії. Від інших норм конституції їх відрізняє більша загальність, універсальність, імперативність (Савенко М. Д. Принципи Конституції / М. Д. Савенко // Наукові записки. Том 53, Юридичні науки / Національний університет «Києво-Могилянська академія». — 2006. — 188 с. — С. 13-16. — С. 14).

Окремої уваги заслуговує проблема класифікації принципів щодо організації та діяльності Державного бюро розслідувань. В загальній юриспруденції найбільш розповсюдженим є поділ усіх принципів на загально-правові, галузеві та міжгалузеві. Але наскільки такий підхід застосовний щодо діяльності окремого державного органу? М. Стрипко виокремлює базові принципи «взаємодії інститутів гро-

мадянського суспільства та органів державної влади при здійсненні нормотворчої діяльності» (Стрипко М. Базові принципи взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади при здійсненні нормотворчої діяльності / М. Стрипко // Вісник Львівського університету. Сер. : Юридична. — 2014. — Вип. 59. — С. 28-34. — С. 29). Однак застосувати такий підхід щодо принципів діяльності ДБР вважаю недоцільним. Така постановка питання свідчить про те, що окрім базових існують і інші принципи. Однак М. Стрипко відмічає, що «принципи у загальнонауковому розумінні є базовими основоположними початками здійснення певного виду діяльності» Тобто зі слів автора усі принципи є базовими.

Доцільним видається поділ усіх принципів організації та діяльності ДБР на загальні та спеціальні. Загальні принципи є основними засадами організації й діяльності всіх або більшості органів публічної влади, а інституційні (або спеціальні) характерні для окремих органів публічної влади. До загальних принципів належать принципи гуманізму, народовладдя, верховенства права, поділу влади, законності, гласності, поєднання єдиначальності і колегіальності, оптимальної децентралізації, поєднання виборності і призначуваності та інші. Спеціальні принципи притаманні кожному з органів публічної влади і зумовлені особливостями їх організації й діяльності. Це стосується і ДБР. Наприклад, до таких принципів слід віднести принципи підзвітності та підконтрольності ДБР визначеним законом державним органам.

Крім того, доцільним видається поділ на організаційні і функціональні. Так, наприклад, принцип процесуальної самостійності слідчого органу Державного бюро розслідувань слід віднести до функціональних. А принцип політичної нейтральності та позапартиїності — до організаційних.

Зрозуміло, що сьогодні ще зарано вести мову про особливості дотримання системи принципів, оскільки Стратегічна програма діяльності ДБР передбачає, що 2017-2018 роки є установчими, а 2018-2019 — лише початковими, нарощування потужності відбудеться тільки в 2019-2020 роках, а стабільне функціонування з 2020—2022 роки (Стратегічна програма діяльності Державного бюро розслідувань [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/uryad-ta-organi-vladi/derzhavne-byuro-rozsliduvan/pro-derzhavne-byuro-rozsliduvan/strategichna-programa-diyalnosti-derzhavnogo-byuro-rozsliduvan>). Однак це питання обов'язково постане в майбутньому і тому може бути об'єктом подальших наукових розвідок.

Підсумовуючи, пропонуємо під принципами організації та діяльності Державного бюро розслідувань розуміти керівні ідеї, положення, що відображають закономірності формування, функціонування і

розвитку Державного бюро розслідувань, на яких ґрунтується організація й діяльність цього органу.

Науковий керівник: старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Нестерчук Лілія Петрівна.

Білько М. В.

студентка 1-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ В УКРАЇНІ ТА ФЕДЕРАЛЬНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ У США: ОРГАНІЗАЦІЙНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний етап судово-правової реформи характеризується суттєвими змінами у системі органів правопорядку, уточнення їх функцій та розмежування повноважень для найефективнішого здійснення завдань з розслідування злочинів, охорони прав і свобод людини, інтересів держави і суспільства. Зараз в Україні відбувається формування нових інституцій, серед яких — Державне Бюро розслідувань (далі — ДБР), тому дослідження питань, пов'язаних із нормативним регулюванням його подальшої діяльності, структурою та повноваженнями є надзвичайно актуальним. Крім того, для реформування правоохоронної системи позитивним є дослідження досвіду зарубіжних країн з цього питання, особливо тих, в яких давно функціонує аналог ДБР.

У США Федеральне бюро розслідувань (далі — ФБР) було утворено ще в 1908 році в якості спеціального розшукового підрозділу у складі федерального департаменту юстиції. Функції та повноваження ФБР змінювались відповідно до вимог суспільства. Так, на початку свого існування і до 1914 року ФБР здійснювало переважно поліцейське розслідування порушень антимонопольного законодавства, спрямованого на протидію торгівлі людьми. З 1934 року повноваження ФБР були розширені, з того часу ФБР почало займатись розслідуванням таких злочинів, як убивство чи напад на державного службовця; втеча з одного штату до іншого з метою уникнути пред'явлення обвинувачення; розбійні напади на банківські установи; порушення регламентації продажу та зберігання вогнепальної зброї тощо (Кор-